

[กริ่งกาญจน์ สุพรรณณี อภินันท์ อุทัยวรรณ พาชวิญ เสงวนลธวัช หน้า 217 - 229]

การวิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องผ่านชุดสารคดี Content Chiang Mai ว่าด้วยการจัดการปัญหาฝุ่นควัน PM2.5

AN ANALYSIS OF THE NARRATIVE STRUCTURE OF THE DOCUMENTARY SERIES “CONTENT CHIANGMAI” ON PM2.5 POLLUTION MANAGEMENT

กริ่งกาญจน์ เจริญกุล. คณะสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

สุพรรณณี เบอร์เนล. คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา.

อภินันท์ สุวรรณรักษ์. คณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

อุทัยวรรณ ศรีวิชัย. คณะสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

พาชวิญ นาคุณทรง. คณะสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

เชวง ไชยวรรณ. คณะสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

นลธวัช มะชัย. คณะสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

Kringkarn Jaroenkul. Faculty Of Information And Communication, Maejo University.

Suphannee Burnell. School of Business and Communication Arts, University of Phayao.

Apinun Suvarnaraksha. Faculty of Fisheries -Technology and Aquatic Resources, Maejo University

Uthaiwan Sriwichai. Faculty Of Information And Communication, Maejo University.

Pakwan Nakunsong. Faculty Of Information And Communication, Maejo University.

Chaweng Chaiyawan. Faculty Of Information And Communication, Maejo University.

Nontawat Machai. Faculty Of Information And Communication, Maejo University.

Email: Kring.thong@gmail.com, 169film@gmail.com, Suphannee.bu@up.ac.th, phangan_s@hotmail.com,

sriwichai@mju.ac.th , unote2540@gmail.com, Nonchai.machai1996@gmail.com

Received: 23 April 2025; Revised: 28 April 2025; Accepted: 9 June 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องของชุดสารคดี Content Chiang Mai จำนวน 15 ตอน ซึ่งนำเสนอประเด็นปัญหาฝุ่นควัน PM2.5 ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนในภาคเหนือของประเทศไทย โดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการวิเคราะห์หัตถ์บท (Textual Analysis) ภายใต้กรอบแนวคิดด้านความสอดคล้อง (Coherence) และความน่าเชื่อถือ (Fidelity) ตามทฤษฎีการเล่าเรื่อง เพื่อประเมินรูปแบบการสื่อสารและองค์ประกอบการเล่าเรื่องในแต่ละตอน

ผลการศึกษาพบว่า สารคดีมีโครงสร้างการนำเสนอที่ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบโดยแต่ละตอนสะท้อนประเด็นย่อยที่เกี่ยวข้องกับปัญหา PM2.5 ในมิติต่าง ๆ เช่น การจัดการขยะ การเกษตรทางเลือก หรือการพัฒนาอาชีพในชุมชน เนื้อหาสื่อถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัญหากับแนวทางการจัดการในพื้นที่

โดยมีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในชุมชน ได้แก่ นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น และผู้ปฏิบัติงานจริง ทั้งนี้ การประยุกต์ใช้เทคนิคกระบวนการเรียนรู้แบบ Production-Based Learning (PBL) การผลิตสารคดีแบบมีส่วนร่วม (Participatory Documentary) และการเล่าเรื่องแบบสั้น (Short Narrative) ส่งผลให้สารคดีสามารถสะท้อนมุมมองของชุมชนได้อย่างมีพลัง

คำสำคัญ: โครงสร้างการเล่าเรื่อง, สารคดี, ฝุ่นควัน PM2.5, การวิเคราะห์ด้วยบท

Abstract

This study examines the narrative structure of the 15-episode documentary series Content Chiang Mai, which addresses PM2.5 air pollution and its effects on public health and quality of life in Northern Thailand. Using qualitative textual analysis, the research applies the concepts of narrative coherence and fidelity to evaluate how each episode communicates its message.

Findings show that the series adheres to a clear and coherent narrative format. Each episode focuses on specific aspects of the pollution issue—such as waste management, alternative agriculture, and local livelihoods—and links them to community-based responses. Sources include scholars, community leaders, and practitioners, which enhances the credibility of the series. The use of Production-Based Learning (PBL), participatory documentary methods, and short-form storytelling strengthens the series' ability to convey grounded in real experiences, community-driven perspectives.

Keywords: narrative structure, documentary, PM2.5, textual analysis

บทนำ

สถานการณ์ฝุ่นละออง PM2.5 ในภาคเหนือของประเทศไทยทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่องในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยงานวิจัยของ Amnuaylojaroen และ Parasin (2023) เรื่อง “Future Health Risk Assessment of Exposure to PM2.5 in Different Age Groups of Children in Northern Thailand” พบว่า ค่าฝุ่น PM2.5 รายวันและรายเดือนในฤดูแล้งที่มักเกินค่ามาตรฐานของประเทศไทย (50 ไมโครกรัม/ลบ.ม.) และขององค์การอนามัยโลก (35 ไมโครกรัม/ลบ.ม.) ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายนที่ค่าฝุ่นอาจสูงถึง 400 ไมโครกรัม/ลบ.ม. ส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาว โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็กและผู้สูงอายุ งานวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเร่งด่วนในการกำหนดนโยบายเชิงป้องกันและมาตรการควบคุมเพื่อบรรเทาผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน

กระบวนการเรียนรู้แบบ Production-Based Learning (PBL) เป็นแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติจริงผ่านกระบวนการออกแบบและผลิตชิ้นงานอย่างมีเป้าหมาย ช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ความรู้ และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในบริบทของการผลิตสื่อเพื่อสร้างความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาฝุ่นละออง PM2.5 ซึ่งเป็นปัญหาสาธารณสุขที่ซับซ้อนและต้องการการสื่อสารอย่างถูกต้อง ชัดเจน และเข้าใจง่ายไปยังประชาชนในวงกว้าง โดยงานวิจัยของ Krajcik และ Blumenfeld (2006) ระบุว่า PBL ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก (deep learning) ผ่านกระบวนการสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรง โดยผู้เรียนจะมีแรงจูงใจมากขึ้นเมื่อรู้ว่าสิ่งที่ตนผลิตมีผลต่อสังคมจริง ขณะที่ Thomas (2000)

ชี้ว่า PBL ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา และการคิดเชิงระบบ ขณะที่ในบริบทไทย วราภรณ์ เจริญลาภ (2561) พบว่า การใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ PBL ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการผลิตสื่อที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ PBL ยังมีศักยภาพในการสร้างสรรค์สื่อที่เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การเรียนรู้เชิงวิพากษ์ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในประเด็นทางสังคม โดยสื่อที่ผลิตขึ้นภายใต้กระบวนการนี้จึงไม่ใช่เพียงเครื่องมือถ่ายทอดข้อมูล แต่ยังเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมของผู้รับสารได้อย่างยั่งยืน

ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องจากชุดสารคดี “Content Chiang Mai” จำนวน 15 ตอน ซึ่งเป็นผลงานเยาวชนที่ทำงานร่วมกับนักวิชาการ นักวิชาชีพ และผู้นำชุมชน เพื่อสื่อสารปัญหา PM2.5 จากมุมมองของผู้ได้รับผลกระทบ เผยแพร่ผ่านเพจ Facebook Content Chiang Mai ในปี พ.ศ. 2566 เพื่อทำความเข้าใจกลยุทธ์การนำเสนอ เทคนิคการเล่าเรื่อง และการใช้เครื่องมือสื่อสารเพื่อส่งเสริมการรับรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้และการสื่อสารที่ตอบสนองต่อบริบทสังคมร่วมสมัย และสนับสนุนข้อเสนอเกี่ยวกับศักยภาพของ PBL ในการเสริมสร้างทักษะการผลิตสื่อของเยาวชน ตลอดจนบทบาทของสารคดีในฐานะเครื่องมือเรียนรู้และการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงสังคม

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่อง (Narrative Structure) ของชุดสารคดี Content Chiang Mai ในการสื่อสารปัญหาฝุ่นควัน PM2.5 โดยเน้นความสอดคล้อง ความน่าเชื่อถือของเนื้อหา และบทบาทของการผลิตแบบมีส่วนร่วมในการสื่อสารในมุมมองของชุมชน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์รูปแบบการเล่าเรื่องในสื่อชุดสารคดี “Content Chiang Mai” เกี่ยวกับการจัดการปัญหาฝุ่นควัน PM2.5 โดยศึกษาจากโครงสร้างสารคดีที่ผ่านกระบวนการ Production Based Learning ครอบคลุมขั้นตอน Pre-Production, Production, Post-Production และการเผยแพร่สู่สาธารณะ ทั้งนี้ ได้วิเคราะห์ความถูกต้อง ความสอดคล้องของเนื้อหา และความน่าเชื่อถือของชุดสื่อสารคดี โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้เป็นกรอบในการศึกษา

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการปัญหาฝุ่นควัน PM2.5 ปัญหาฝุ่นควัน PM2.5 ในประเทศไทยเกิดจากทั้งปัจจัยทางธรรมชาติและกิจกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะในฤดูแล้งที่ภูมิอากาศเอื้อต่อการสะสมของหมอกควัน เช่น ความชื้นต่ำ อุณหภูมิสูง และลักษณะภูมิประเทศแบบหุบเขาซึ่งจำกัดการระบายอากาศ ส่งผลให้ฝุ่นละอองสะสมใกล้ผิวดินในช่วงกลางคืน แหล่งกำเนิดหลักของ PM2.5 ได้แก่ การเผาเศษวัสดุทางการเกษตร การเผาขยะ ไฟป่า การคมนาคม และโรงงานอุตสาหกรรม โดยการเผาพืชเพียง 1 ตันสามารถปล่อยฝุ่นละอองได้ถึง 2–14 กิโลกรัม แม้ว่าคุณภาพอากาศโดยรวมจะดีขึ้นในบางปี แต่พื้นที่วิกฤตยังคงประสบปัญหาฝุ่นเกินค่ามาตรฐาน จึงจำเป็นต้องมีแผนปฏิบัติการระดับชาติ ควบคุมกับการสนับสนุนทางเลือกที่ยั่งยืนแก่เกษตรกร และการควบคุมมลพิษจากภาคส่วนต่าง ๆ อย่างจริงจัง ฐานรินทร์ หาญเกียรติวงศ์ (2561) ชี้ให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหามลพิษในเชียงใหม่ยังคงยึดติดกับระบบราชการแบบลำดับขั้น และขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนอย่างแท้จริง ขณะที่ตาม คำไตรย (2561) เสนอการใช้กฎหมายท้องถิ่นในการจัดการปัญหามลพิษข้ามแดน

เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ อัจฉริย์ ทิพนธธินันท์ (2558) เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมผ่านข้อตกลงผลประโยชน์ของสังคม (Society Benefits Agreements: SBAs) ที่เน้นการเป็นหุ้นส่วน การแบ่งปันทรัพยากร และความโปร่งใสในกระบวนการ ขณะที่รุ่งทิพย์ กล้าหาญ และบรรจรร กล้าหาญ (2558) เน้นการเสริมพลังชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความร่วมมือ ลดค่าใช้จ่าย และส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน แนวคิดเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการบูรณาการนโยบายและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อการแก้ไขปัญหาหมอกควันในระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

2. แนวคิดเรื่องการเล่าเรื่องในสื่อสารคดี การบรรยายเรื่อง “การเขียนสารคดี” โดย สุวัฒน์ อัครไชยชาญ (วรรณกรรมรีวิว รีวิววัฒนธรรม, 2020) กล่าวว่า การเล่าเรื่องในสารคดีเป็นศาสตร์และศิลป์ที่เชื่อมโยงระหว่าง “ข้อเท็จจริง” กับ “ความรู้สึก” โดยไม่แต่งเติมเกินจริง แต่เลือกวิธีเล่าที่กระตุ้นความคิดและความเข้าใจของผู้ชม องค์ประกอบสำคัญของสารคดีประกอบด้วยข้อมูล, เสียง, สี, แสง (วรรณศิลป์), มุมมอง และเส้นเรื่อง เสริมด้วยความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัว สารคดีไม่เพียงให้ความรู้ แต่ยังเปิดมุมมองใหม่ต่อโลก สังคม และมนุษย์ โดยอยู่กึ่งกลางระหว่างข้อเท็จจริงและการตีความเพื่อส่งเสริมให้ผู้ชม “เข้าใจ” มากกว่าการ “รับรู้” เท่านั้น ความสอดคล้องของเนื้อหาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเล่าเรื่องมีทิศทาง ชัดเจน และน่าติดตาม เนื้อหาควรสัมพันธ์กันทั้งในเชิงโครงสร้างและสาระ โดยเริ่มจากการเลือกประเด็นหลักที่ชัดเจน การเรียงลำดับข้อมูลที่ไต่ระดับความลึกอย่างเหมาะสม การสอดแทรกเรื่องเล่าย่อยที่สนับสนุนประเด็นหลัก และการใช้สื่อประกอบ เช่น ภาพ เสียง และคำบรรยาย ที่เสริมอารมณ์และเนื้อหาอย่างกลมกลืน ทั้งหมดนี้ช่วยสร้างเอกภาพในการสื่อสาร และเชื่อมโยงผู้ชมกับเรื่องราวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านความน่าเชื่อถือ การเล่าเรื่องในสารคดีต้องตั้งอยู่บนข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบอย่างละเอียด โดยเลือกแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ หลากหลาย และทันสมัย ทั้งจากบุคคลจริง พื้นที่จริง และหลักฐานทางวิชาการหรือประวัติศาสตร์ การอ้างอิงข้อมูลอย่างถูกต้อง การเลี่ยงอคติ และการใช้ภาษาที่ชัดเจนต่อเนื้อหา รวมถึงการให้พื้นที่กับมุมมองที่แตกต่างและเปิดโอกาสให้ผู้ชมตีความด้วยตนเอง เป็นกลยุทธ์ที่ช่วยเสริมความน่าเชื่อถือของสารคดี และส่งเสริมการเรียนรู้เชิงวิพากษ์อย่างยั่งยืน

3. แนวคิดการวิเคราะห์สื่อ จากแนวคิดเรื่อง “การวิเคราะห์สื่อ: แนวคิดและเทคนิค” (กาญจนา แก้วเทพ, 2542) การวิเคราะห์สื่อโดยใช้ “ประเด็นเป็นเกณฑ์” เน้นการตั้งคำถามหรือเลือกหัวข้อเฉพาะในการพิจารณาเนื้อหาสื่อ เช่น การเมือง เพศ เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ชนชั้น หรือสิ่งแวดล้อม วิธีนี้ช่วยให้ผู้วิเคราะห์เจาะลึกเนื้อหาสื่อและพิจารณาว่าสื่อเหล่านั้นสะท้อน สร้าง หรือซ่อนมุมมองต่อประเด็นที่กำลังสนใจอย่างไร โดยวิเคราะห์ทั้งเนื้อหาสำนวนภาษา ภาพ และการจัดองค์ประกอบอื่น ๆ เพื่อเข้าใจว่าประเด็นนั้นถูกนำเสนอภายใต้กรอบความคิดใด และเชื่อมโยงกับอุดมการณ์หรืออำนาจทางสังคมอย่างไร แนวทางนี้ช่วยให้การวิเคราะห์สื่อมีทิศทางและเป้าหมายชัดเจน โดยผู้วิเคราะห์สามารถตั้งคำถามเฉพาะเจาะจง เช่น หากวิเคราะห์ประเด็น “การจัดการปัญหาฝุ่นควัน PM2.5” ในสื่อสารคดี จะสามารถตั้งคำถามได้ว่า สื่อเหล่านั้นเสนอฝุ่นควันในฐานะ “ปัญหาสิ่งแวดล้อม” หรือ “ปัญหาการเมือง-นโยบาย” มากกว่ากัน? หรือให้เสียงกับกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ เช่น ชาวบ้าน เกษตรกร หรือเด็กนักเรียนมากน้อยแค่ไหน? หรือมุ่งเน้นมุมมองของภาครัฐและผู้เชี่ยวชาญ? นอกจากนี้ยังสามารถวิเคราะห์ได้ว่าสื่อเชื่อมโยงปัญหา PM2.5 เข้ากับประเด็นอื่น ๆ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางพื้นที่ สิทธิในการเข้าถึงข้อมูล หรือสุขภาพของประชาชนอย่างไร แนวทางนี้ช่วยให้เห็นบทบาทของสื่อในการขยายความเข้าใจ โดยเชื่อมโยงมิติทางสังคม และตั้งคำถามกับอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหา PM2.5 ได้มากขึ้นเพียงใด

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยบท (Textual Analysis) ภายใต้กรอบแนวคิดด้านการเล่าเรื่อง (Narrative Theory) เพื่อศึกษารูปแบบการเล่าเรื่องในชุด สารคดี Content Chiang Mai ที่นำเสนอประเด็นปัญหาฝุ่นควัน PM2.5 เก็บข้อมูลด้วยตารางบันทึกรายการ (Coding Sheet) ซึ่งออกแบบตามกรอบวิเคราะห์ความสอดคล้อง (Narrative Coherence) และความน่าเชื่อถือ (Narrative Fidelity) ของเนื้อหาในแต่ละตอน รวมถึงการพิจารณาเทคนิคการเล่าเรื่องและกระบวนการผลิตแบบมีส่วนร่วม (Production-Based Learning) จำนวน 15 ตอน

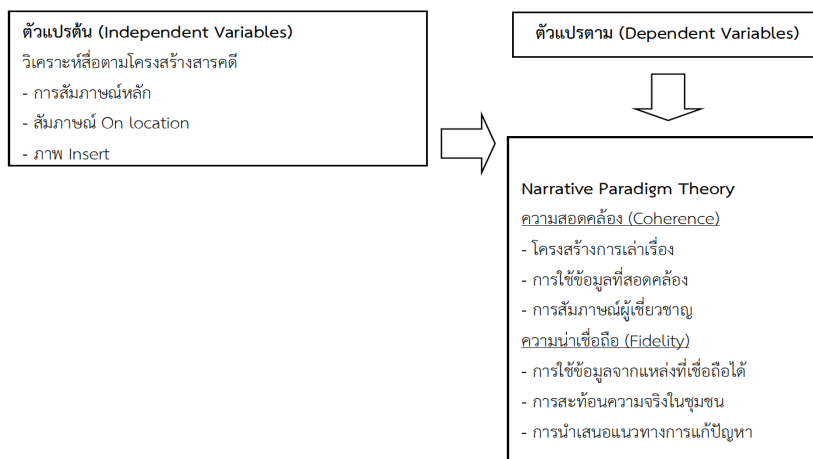
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของเครื่องมือวิจัยด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) แหล่งข้อมูล (Data Sources Triangulation) เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมนานหลายกลุ่ม เช่น เยาวชน นักวิชาการ นักวิชาชีพ และผู้นำชุมชน 2) ผู้วิเคราะห์ (Investigator Triangulation) โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญด้านนิเทศศาสตร์ร่วมประเมินการตีความผลการวิเคราะห์ 3) วิธีการวิเคราะห์ (Methodological Triangulation) ด้วยการผสมผสานการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content) กับการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างการเล่าเรื่อง

การประเมินคุณภาพเนื้อหา โดยการวิเคราะห์ความสอดคล้องและความน่าเชื่อถือของเนื้อหาในแต่ละตอน มีการกำหนดเกณฑ์คุณภาพไว้ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับสูง (High) คือ สารคดีมีเนื้อหาและโครงสร้างเรื่องราวที่ชัดเจนและต่อเนื่อง สอดคล้องกับประเด็นหลัก มีการอ้างอิงข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือแหล่งข้อมูลที่ตรวจสอบได้ และเชื่อมโยงมุมมองของชุมชนอย่างรอบด้าน ระดับปานกลาง (Moderate) โดยเนื้อหามีความเชื่อมโยงกันในระดับหนึ่ง แต่อาจมีจุดขาดความต่อเนื่องหรือการเชื่อมโยงบริบทไม่สมบูรณ์ การอ้างอิงแหล่งข้อมูลมีจำกัดหรือไม่สม่ำเสมอ และระดับน้อย (Low) คือ เนื้อหาขาดความสอดคล้องทางโครงสร้างเรื่องราว อ้างอิงข้อมูลไม่ชัดเจน หรือเนื้อหาขาดความเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาและมุมมองของชุมชน

การกำหนดระดับใช้เกณฑ์จากการประเมินตารางบันทึกรายการ โดยผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญร่วมให้คะแนนความสอดคล้องในแต่ละหมวด พร้อมอภิปรายหาข้อสรุปในกรณีที่มีความเห็นต่าง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าได้พัฒนากรอบแนวคิดโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดนี้เชื่อมโยงองค์ประกอบการเล่าเรื่อง เนื้อหา และรูปแบบสื่อกับผลกระทบต่อผู้ชม โดยใช้ Narrative Paradigm Theory เป็นแกนหลักในการอธิบายกลไกการสร้างผลกระทบผ่านความสอดคล้องและความน่าเชื่อถือของเนื้อหา

การเล่าเรื่องที่ชัดเจน เนื้อหาที่สมบูรณ์ และรูปแบบสื่อที่เหมาะสมช่วยเสริมความสอดคล้องและความน่าเชื่อถือ เช่น การใช้ตัวละครจริงและเรื่องราวสมจริงเพิ่มความน่าเชื่อถือ และการใช้ภาพหรือเสียงที่ดึงดูดช่วยสร้างความต่อเนื่อง

เมื่อเนื้อหาที่มีความสอดคล้องและน่าเชื่อถือ ผู้ชมจะเข้าใจข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น เกิดการมีส่วนร่วมในเชิงบวก และอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

Narrative Paradigm Theory อธิบายว่าผู้ชมไม่เพียงประเมินข้อมูลจากข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่ยังประเมินจากการเล่าเรื่องที่ช่วยให้รู้สึกถึงความ “สมเหตุสมผล” และ “น่าเชื่อถือ”

ผลการศึกษา

ผลการศึกษา ประกอบด้วยประเด็นการศึกษา ได้แก่ โครงสร้างการเล่าเรื่อง การใช้ข้อมูลที่สอดคล้อง และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยวิเคราะห์จากชุดสารคดี Content Chiang Mai ทั้งหมด 15 ตอน สามารถสรุปได้ดังนี้

โครงสร้างการเล่าเรื่อง สารคดีทั้ง 15 ตอนมีโครงสร้างการเล่าเรื่องและการแบ่งตอนที่ชัดเจน โดยสารคดีได้มีการแบ่งออกเป็นตอน ๆ ซึ่งแต่ละตอนมีหัวข้อเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับปัญหาฝุ่นควัน PM2.5 และแนวทางการแก้ไข เช่น การเพาะเห็ด บรรจุถั่วงอก และการใช้เตาเผาขยะ การมีหัวข้อที่ชัดเจนมีแนวโน้มทำให้ผู้ชมสามารถติดตามเรื่องราวได้ง่ายและเข้าใจได้ดีขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการลำดับเหตุการณ์ที่มีเหตุผล เริ่มจากการนำเสนอปัญหาก่อน และตามด้วยแนวทางการแก้ไข เช่น การอธิบายถึงปัญหาหมอกควันก่อนจะเสนอวิธีการจัดการปัญหาผ่านนวัตกรรมต่าง ๆ เช่น ในตอนที่เกี่ยวกับการเพาะเห็ด จะเริ่มจากการอธิบายปัญหาหมอกควันก่อน แล้วจึงเสนอวิธีการเพาะเห็ดเป็นทางเลือกในการแก้ปัญหา การมีโครงสร้างที่ชัดเจนอาจช่วยให้ผู้ชมสามารถติดตามเรื่องราวได้ง่ายและเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาและแนวทางการแก้ไขได้ดีขึ้น

การใช้ข้อมูลที่สอดคล้อง มีผลต่อความสามารถของผู้ชมในการเข้าใจแนวทางการแก้ปัญหาอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในชุดสารคดี Content Chiang Mai ที่นำเสนอปัญหาฝุ่นควัน PM2.5 ผ่านการเล่าเรื่องที่มีโครงสร้างชัดเจนและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน สารคดีมีการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหลักอย่างสอดคล้อง เช่น การอธิบายปัญหาหมอกควันและตามด้วยแนวทางการแก้ไขในแต่ละตอน ข้อมูลเหล่านี้ส่งผลต่อการที่ผู้ชมอาจสามารถติดตามเรื่องราวได้ง่ายและเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาและวิธีการแก้ไข

การใช้ข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น อาจารย์จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับเนื้อหา และทำให้ผู้ชมรู้สึกมั่นใจในข้อมูลที่ได้รับ สำหรับผลกระทบต่อความเข้าใจ การมีข้อมูลที่สอดคล้องและสามารถตรวจสอบได้เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจแนวทางการแก้ปัญหาที่เสนอได้ดีขึ้น ส่งผลให้เกิดความมั่นใจในวิธีการแก้ไขที่นำเสนอ และสะท้อนความจริงในชุมชน

การนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน เช่น ปัญหาหมอกควันที่เกิดจากการเผาวัสดุทางการเกษตร ส่งผลต่อผู้ชมให้สามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ทำให้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญและความเร่งด่วนในการแก้ปัญหา และยังได้รับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญ การให้ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหา โดยความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญสามารถสนับสนุนแนวทางที่เสนอ ทำให้ผู้ชมมีความมั่นใจในข้อมูลที่นำเสนอ

การใช้ข้อมูลที่สอดคล้องไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของชุดสารคดี Content Chiang Mai ซึ่งมีแนวโน้มทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจแนวทางการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เช่น ประธานกลุ่มแม่บ้านและตัวแทนกลุ่มเชียงใหม่ วิทยาลัยเพื่อสังคม ช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับเรื่องราวที่น่าเสนอ การนำเสนอความคิดเห็นและข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีแนวโน้มทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้การเล่าเรื่องมีความใกล้ชิดและน่าเชื่อถือมากขึ้น การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมีบทบาทสำคัญการสร้างความสอดคล้องของชุดสารคดี Content Chiang Mai โดยเฉพาะในประเด็นการจัดการปัญหาฝุ่นควัน PM2.5 ซึ่งมีแนวโน้มว่าอาจวิเคราะห์ได้ดังนี้

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญช่วยเสริมสร้างความสอดคล้องในเนื้อหา โดยความคิดเห็นและข้อมูลจากผู้ที่มีความรู้เฉพาะด้านจะช่วยอธิบายแนวทางการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจและติดตามเรื่องราวได้ง่ายขึ้น ข้อมูลที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญ เช่น นักวิจัยหรืออาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับเนื้อหาที่น่าเสนอ ผู้ชมจะรู้สึกมั่นใจในข้อมูลที่ได้รับเมื่อเห็นว่ามี การอ้างอิงถึงแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

ผู้เชี่ยวชาญสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาหรือแนวทางการแก้ไขที่เสนอในสารคดี ซึ่งส่งผลต่อผู้ชมทำให้เห็นภาพรวมของปัญหาและวิธีการแก้ไขได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ตรงในชุมชนช่วยให้เนื้อหาสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เช่น การเผาเศษวัสดุทางการเกษตร ซึ่งเป็นปัญหาที่ชุมชนต้องเผชิญอยู่ ทำให้ผู้ชมสามารถเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้

นอกจากนี้ ข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญยังช่วยในการนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ได้จริงในชุมชน เช่น การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือวิธีการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยรวมแล้ว การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญไม่เพียงแต่เสริมสร้างความสอดคล้องของเนื้อหาในชุดสารคดี Content Chiang Mai แต่ยังทำให้ผู้ชมมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้นเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขที่เสนอ

จากผลการวิเคราะห์การเล่าเรื่องผ่านประเด็นความสอดคล้องในชุดสารคดี Content Chiang Mai สะท้อนให้เห็นถึงความสอดคล้องในการเล่าเรื่องผ่านโครงสร้างที่ชัดเจน การใช้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน การนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นจริงและผลกระทบที่ชุมชนต้องเผชิญ ซึ่งมีแนวโน้มทำให้ผู้ชมสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตนเอง และเห็นความสำคัญของการแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจน

จากผลการศึกษาในด้านความน่าเชื่อถือ (Fidelity) ในการเล่าเรื่อง ประกอบด้วยประเด็นการศึกษา ได้แก่ การใช้ข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ การสะท้อนความจริงในชุมชน และการนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหา โดยวิเคราะห์สามารถสรุปผลการศึกษาด้านความน่าเชื่อถือ (Fidelity) ของการเล่าเรื่องได้ดังนี้

การใช้ข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ ผลการศึกษาพบว่า การใช้ข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของชุดสารคดี Content Chiang Mai อย่างมีนัยสำคัญ โดยสารคดีมีการอ้างอิงถึงผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น อาจารย์จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรและการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งมีการนำเสนอข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้และมีพื้นฐานจากการวิจัย เช่น การใช้วัสดุธรรมชาติในการผลิตบรรจุภัณฑ์รักษ์โลก ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับเนื้อหาที่น่าเสนอ

การใช้ข้อมูลจากแหล่งที่มีความเชี่ยวชาญอาจช่วยให้ผู้ชมมีความมั่นใจในความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล เมื่อข้อมูลมีความสอดคล้องและสามารถตรวจสอบได้ ผู้ชมจะเข้าใจแนวทางการแก้ปัญหาที่เสนอได้ดีขึ้น และเกิดความมั่นใจในวิธีการแก้ไขที่นำเสนอ นอกจากนี้ยังพบว่า การนำเสนอวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่อิงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ เนื่องจากเป็นวิธีที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพในบริบทของชุมชน

การใช้ข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถของผู้ชมในการติดตามเรื่องราวและเข้าใจแนวทางการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

การสะท้อนความจริงในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า การสะท้อนความจริงในชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือและความเชื่อมั่นในเนื้อหา โดยเฉพาะในประเด็นปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่จริง เช่น ปัญหาหมอกควันที่เกิดจากการเผาวัสดุทางการเกษตร ซึ่งส่งผลให้ผู้ชมสามารถเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน และเห็นความสำคัญของการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ การที่ชุดสารคดี Content Chiang Mai นำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่อิงกับความรู้และประสบการณ์ของชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพในบริบทของพื้นที่ การนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เช่น การเผาขยะและผลกระทบที่ตามมา ส่งผลให้ผู้ชมสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ส่วนตัว และตระหนักถึงความเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ การสะท้อนความจริงในชุมชนยังเสริมให้เรื่องราวมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้ชมสามารถเข้าใจบริบทและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาในชีวิตประจำวัน การนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จริง ช่วยเพิ่มความมั่นใจในแนวทางการแก้ปัญหาที่เสนอ และเสริมสร้างความเชื่อมั่นในเนื้อหาที่นำเสนอโดยรวม

การนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหา พบว่า การนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เช่น การเพาะเห็ด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์รักษ์โลก และการใช้เตาเผาขยะ มีผลต่อความสามารถของผู้ชมในการนำนวัตกรรมหรือแนวทางไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีนัยสำคัญ สารคดีได้นำเสนอแนวทางการเพาะเห็ดเป็นตัวอย่างวิธีการที่ชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยลดปัญหาหมอกควัน แต่ยังสร้างรายได้ให้กับชุมชน การนำเสนอผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจากแนวทางที่ดำเนินการจริงในพื้นที่ ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้ชมในเรื่องความน่าเชื่อถือของข้อมูล และสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการลดปัญหาฝุ่นควัน PM2.5 นอกจากนี้ การนำเสนอวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่อิงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นยังมีส่วนเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ เนื่องจากเป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพในบริบทของชุมชน ชุดสารคดี Content Chiang Mai จึงเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ช่วยเพิ่มความสามารถของผู้ชมให้เข้าใจและนำนวัตกรรมหรือแนวทางการแก้ปัญหาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การใช้ข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้และการสะท้อนความจริงในชุมชน มีผลต่อความน่าเชื่อถือของเนื้อหาอย่างมีนัยสำคัญ สารคดีนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่สามารถปฏิบัติได้จริง เช่น การเพาะเห็ด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์รักษ์โลก และการใช้เตาเผาขยะ ทำให้ผู้ชมเห็นถึงทางเลือกที่เป็นไปได้ในการจัดการปัญหา ในขณะที่การนำเสนอผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจากการดำเนินงานในชุมชนก็ทำให้ผู้ชมเกิดความมั่นใจในความน่าเชื่อถือของข้อมูล และเข้าใจภาพรวมของแนวทางการแก้ไขปัญหา ตัวอย่างเช่น การเพาะเห็ดไม่เพียงแต่ช่วยลดปัญหาหมอกควัน แต่ยังสามารถสร้างรายได้ในระดับชุมชนได้จริง จากการวิเคราะห์โดยรวมแล้ว สารคดีทั้ง 15 ตอนมีการใช้ข้อมูลที่เชื่อถือได้และสะท้อนความจริงในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือให้กับเนื้อหา และทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจปัญหาและแนวทางการแก้ไขได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ

ตารางที่ 1 การประเมินโครงสร้างการเล่าเรื่อง

ตอนที่/เรื่อง	Case (ผู้เล่าเรื่องหลัก)	วิเคราะห์สื่อตามโครงสร้างสารคดี			หมายเหตุ
		สัมภาษณ์หลัก	สัมภาษณ์ On location	ภาพ Insert	
EP1. คนกับป่า การจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กวังตอนบน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปฎิภาณ สุทธิกุลบุตร	✓	-	✓	
EP2. เพาะเห็ดเพิ่มมูลค่าและลดมลภาวะหมอกควัน	อาจารย์ปรีชา รัตนัง	✓	✓	✓	
EP. Biodegradable Packaging บรรจุภัณฑ์รักษ์โลก	ผศ.ดร.ธนวัฒน์ สร้อยทอง	✓	✓	✓	
EP4. ปุยลตฝุ่น	อาจารย์ดร.แสนวสันต์ ยอดคำ	✓	✓	✓	
EP5. ไม้พอกอากาศ	อ.ธนวัฒน์ รอดขาว	✓	✓	✓	
EP6. เต่าโบโฮอาร์	ผศ. ดร.ธนศิษฐ์ วงศ์ศิริ อำนวย	✓	✓	✓	มีผู้ให้สัมภาษณ์มากกว่า 1 คน
EP7. ไม้เฒ่ามาเอารางวัล	คุณชัชชาญ เอกชัยพัฒน์กุล ตัวแทนกลุ่มเชียงใหม่วิสาหกิจเพื่อสังคม (CSE)	✓	-	✓	มีผู้ให้สัมภาษณ์มากกว่า 1 คน
EP8. เครื่องดูดใบไม้-ลดหมอกควัน	ผศ.ดร. ชูรัตน์ ธารารักษ์	✓	✓	✓	
EP9. นวัตกรรมเทคโนโลยี ลดหมอกควัน	ผศ.ดร. ธเนศ ไชยชนะ	✓	✓	✓	
EP10 - 11. ไฟจำเป็น	รศ.ดร.อภิรักษ์ สุวรรณรักษ์	✓	-	✓	
EP12 - 13. เชียงใหม่โมเดล	คุณชัชวาลย์ ทองดีเลิศ ประธานสมาคมหายใจเชียงใหม่	✓	-	✓	
EP14. เต่าเผาะขะลดควัน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยา บัวเจริญ	✓	✓	✓	
EP15. เห็ดป่า	อาจารย์สัญญาชัย มุกดา	✓	✓	✓	

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความสอดคล้องและความน่าเชื่อถือในการเล่าเรื่อง

ตอนที่	ความสอดคล้อง	ความน่าเชื่อถือ
ตอนที่ 1 เรื่อง คนกับป่า การจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำแมก วงตอนบน	โครงสร้างที่ชัดเจน: เรื่องราวถูกแบ่งออกเป็นก้อนเรื่องที่ชัดเจน เช่น การอยู่ร่วมกันของคนกับป่า การจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำแมก และการรักษาป่า ซึ่งแต่ละก้อนเรื่องมีการเชื่อมโยงกันอย่างมีเหตุผล การใช้ข้อมูลที่สอดคล้อง: มีการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหลัก เช่น การฟื้นฟูป่าที่หายไปในและการสร้างพื้นที่สีเขียว ซึ่งช่วยให้ผู้ฟังสามารถติดตามและเข้าใจเรื่องราวได้ง่าย การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ: การนำเสนอความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติช่วยเสริมความสอดคล้องของเรื่องราว โดยข้อมูลที่ได้มีการสนับสนุนและอธิบายแนวทางการจัดการที่มีประสิทธิภาพ	การใช้ข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้: ผู้ให้สัมภาษณ์ในเอกสารนี้มีความเชี่ยวชาญในด้านที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิฎกาน สุทธิกุลบุตร ซึ่งมีความรู้ในด้านปฐพีศาสตร์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือมีความน่าเชื่อถือ การสะท้อนความจริงในชุมชน: เรื่องราวที่เล่าถึงการอยู่ร่วมกันของคนกับป่าและการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสะท้อนถึงความเป็นจริงในชุมชน ซึ่งช่วยให้ผู้ฟังสามารถเชื่อถือในข้อมูลนำเสนอ การนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหา: การพูดถึงแนวทางที่ฟื้นฟูป่าและการสร้างพื้นที่สีเขียวที่มีการวางแผนและดำเนินการอย่างมีระบบ ช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับเรื่องราว
ตอนที่ 2 เรื่อง การเพาะ เห็ดเพิ่มมูลค่าและลด ภาวะหมอกควัน	โครงสร้างที่ชัดเจน: การเล่าเรื่องในตอนนี้มีโครงสร้างที่ชัดเจน โดยเริ่มจากการแนะนำปัญหาหมอกควันที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และตามด้วยการเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาผ่านการเพาะเห็ด ซึ่งมีการจัดระเบียบเนื้อหาอย่างเป็นระบบ เช่น การอธิบายถึงกระบวนการเพาะเห็ด การใช้วัสดุเพาะ และการสร้างมูลค่าเพิ่มจากเห็ด การมีโครงสร้างที่ชัดเจนช่วยให้ผู้ฟังสามารถติดตามเรื่องราวได้ง่ายและเข้าใจได้ดีขึ้น การใช้ข้อมูลที่สอดคล้อง: การเล่าเรื่องมีการใช้ข้อมูลที่สอดคล้องและมีความเกี่ยวข้องกันทั่วข้อ เช่น การอธิบายถึงประโยชน์ของการเพาะเห็ดในการลดปัญหาหมอกควัน และการสร้างรายได้ให้กับชุมชน ข้อมูลที่นำเสนอมีความเป็นจริงและสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งช่วยเสริมสร้าง	การใช้ข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้: ในการเล่าเรื่องเกี่ยวกับการเพาะเห็ด มีการอ้างอิงถึงผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความเชี่ยวชาญ เช่น อาจารย์ยรรย รัตนจากคณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ในด้านการเกษตรและการพัฒนาเห็ด การใช้ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับเรื่องราวที่น่าเสนอ การสะท้อนความจริงในชุมชน: เรื่องราวนี้สะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ปัญหาหมอกควันที่เกิดจากการเผา และการพัฒนาเห็ดเป็นทางเลือกในการสร้างรายได้และลดปัญหาหนี้ การนำเสนอปัญหาที่ชุมชน

ตารางที่ 3 ระดับความสอดคล้องและระดับความน่าเชื่อถือ

ตอนที่	ระดับความสอดคล้อง									ความน่าเชื่อถือ								
	โครงสร้างที่ชัดเจน			การใช้ข้อมูลที่สอดคล้อง			การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ			การใช้ข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้			การสะท้อนความจริงในชุมชน			การนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหา		
	ระดับน้อย	ระดับปานกลาง	ระดับสูง	ระดับน้อย	ระดับปานกลาง	ระดับสูง	ระดับน้อย	ระดับปานกลาง	ระดับสูง	ระดับน้อย	ระดับปานกลาง	ระดับสูง	ระดับน้อย	ระดับปานกลาง	ระดับสูง	ระดับน้อย	ระดับปานกลาง	ระดับสูง
ตอนที่ 1 เรื่อง คนกับป่าการจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กวดตอนบน			✓			✓			✓			✓			✓			✓
ตอนที่ 2 เรื่อง การเพาะเห็ดเพิ่มมูลค่าและลดภาวะหมอกควัน			✓			✓			✓			✓		✓				✓
ตอนที่ 3 เรื่อง Biodegradable Packaging บรรจุภัณฑ์รีไซเคิล			✓			✓			✓			✓					✓	
ตอนที่ 4 เรื่อง ปุ๋ยลดฝุ่น			✓			✓			✓			✓						✓
ตอนที่ 5 เรื่อง เตาเผาขยะลดควัน			✓			✓			✓			✓		✓				✓
ตอนที่ 6 เรื่อง เตาไบโอชาร์			✓			✓			✓			✓		✓				✓
ตอนที่ 7 เรื่อง ไม่เผาไหม้เอราวัณ			✓			✓			✓			✓			✓			✓
ตอนที่ 8 เรื่องเครื่องสูดใบไม้ลดหมอกควัน			✓			✓			✓			✓		✓				✓
ตอนที่ 9 เรื่องนวัตกรรมเทคโนโลยีหมอกควัน			✓			✓			✓			✓		✓				✓
ตอนที่ 10 เรื่อง ไฟจำเป็น Part 1			✓			✓			✓			✓			✓			✓
ตอนที่ 11 เรื่อง ไฟจำเป็น Part 2			✓			✓			✓			✓			✓			✓
ตอนที่ 12 เรื่อง เชื้อไหมไมเคิล Part 1			✓			✓			✓			✓			✓			✓
ตอนที่ 13 เรื่อง เชื้อไหมไมเคิล Part 2			✓			✓			✓			✓			✓			✓
ตอนที่ 14 เรื่อง ไฟฟ้ออากาศ			✓			✓			✓			✓		✓			✓	
ตอนที่ 15 เรื่อง สร้างป่าสร้างรายได้ลดหมอกควัน			✓			✓			✓			✓		✓			✓	

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า การเล่าเรื่องในชุดสารคดี Content Chiang Mai โดยใช้เทคนิคการผลิตแบบมีส่วนร่วม (Production-based Documentary) มีโครงสร้างการนำเสนอที่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยแต่ละตอนมีหัวข้อเฉพาะเกี่ยวข้องกับปัญหาฝุ่นควัน PM2.5 เช่น การเพาะเห็ด การจัดการขยะ และการใช้บรรจุภัณฑ์รีไซเคิล ลำดับการนำเสนอที่เริ่มจากปัญหาไปสู่แนวทางแก้ไขอย่างมีเหตุผล ช่วยให้ผู้ชมเข้าใจความเชื่อมโยงของเนื้อหาได้ง่ายและลึกซึ้ง สอดคล้องกับแนวคิดของ Fisher (1989) ที่เสนอว่า โครงสร้างเรื่องราวที่สอดคล้องและน่าเชื่อถือมีผลต่อความเข้าใจของผู้ชมอย่างมีนัยสำคัญ

องค์ประกอบการเล่าเรื่องที่โดดเด่น ได้แก่ ข้อมูลข้อเท็จจริง มุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ความงามเชิงภาพและเสียง และเส้นเรื่องที่ต่อเนื่อง ลักษณะนี้สะท้อนแนวทางการเขียนสารคดีร่วมสมัยสอดคล้องกับการบรรยายเรื่อง “การเขียนสารคดี” โดย สุวัฒน์ อัสวไชยชาญ (วรรณกรรมรีวิว รีวิววัฒนธรรม, 2020) ที่เน้นการตั้งคำถามเชิงปัญหา (problem posing) และการคลี่คลายผ่านแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งจากประชาชน นักวิชาการ และภาครัฐ การเลือกใช้รูปแบบเรื่องเล่าขนาดสั้น (short narrative) ความยาวตอนละ 7-10 นาที ช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มเยาวชนและผู้ใช้สื่อดิจิทัล การเล่าเรื่องที่ผสมผสานระหว่างข้อเท็จจริงและอารมณ์จึงเอื้อต่อการสร้างการตระหนักรู้ในปัญหาอย่างเป็นธรรมชาติและมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องพึ่งพาทุนหรือเทคโนโลยีขั้นสูง หากมีความเข้าใจในบริบท ความไวต่อพื้นที่ และการถ่ายทอดอย่างมีศิลปะ แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2542) ที่เน้นพลังของสื่อท้องถิ่นและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม แต่ไม่สอดคล้องกับงานของ นพชัย พองอิสสระ (2564) ซึ่งใช้กรอบแนวคิดเชิงโครงสร้างและอำนาจนำของรัฐ โดยเฉพาะแนวคิด Caesarism ของ Gramsci (1971) ซึ่งเน้นภาวะผู้นำและกลไกอำนาจของรัฐในการจัดการปัญหาอย่างเป็นระบบ และเห็นผลชัดเจน เช่น การลดจำนวนจุดความร้อน (Hotspot) ในจังหวัดเชียงราย

ความไม่สอดคล้องนี้สะท้อนถึงความแตกต่างทางกรอบทฤษฎีและบริบทของการศึกษา โดยงานของนพชัย พองอิสสระ (2564) มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์เชิงนโยบายจากบนลงล่าง ขณะที่งานวิจัยนี้เน้นกระบวนการสื่อสารแบบรากหญ้าและพลเมืองเป็นศูนย์กลาง ชุดชุดสารคดี Content Chiang Mai จึงไม่เพียงแต่เป็นตัวอย่างของการสื่อสารทางเลือก แต่ยังเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้สาธารณะ (public pedagogy) ที่สนับสนุนการสร้างพื้นที่สื่อสารใหม่ที่มีความเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้คน ทั้งยังตั้งคำถามเชิงนโยบายผ่านมุมมองของชุมชน และชี้ให้เห็นพลังทางสังคมที่เกิดจากการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. การส่งเสริมการผลิตสารคดีที่สะท้อนบริบทชุมชนในเชิงโครงสร้างตัวบท

จากการวิเคราะห์ตัวบทของชุดชุดสารคดี Content Chiang Mai พบว่า การจัดองค์ประกอบเรื่องเล่าให้สอดคล้องกับประเด็นในพื้นที่ และการนำเสนอผ่านมุมมองของบุคคลในชุมชน ช่วยให้เนื้อหาที่มีความเป็นระบบและสอดคล้องกันอย่างชัดเจน จึงควรส่งเสริมการผลิตสารคดีที่ออกแบบโครงสร้างเรื่องโดยอิงจากบริบทชุมชน เพื่อพัฒนาแนวทางการเล่าเรื่องที่มีความหมายและความเชื่อมโยงเชิงพื้นที่ในระดับตัวบทอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การสนับสนุนการใช้รูปแบบ Short Narrative และการผลิตสื่อแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า รูปแบบการเล่าเรื่องขนาดสั้น (short narrative) และเทคนิคการผลิตสื่อแบบมีส่วนร่วม เป็นโครงสร้างตัวบทที่เอื้อต่อการจัดลำดับข้อมูลอย่างกระชับ ชัดเจน และสื่อความหมายได้ตรงประเด็น จึงควรส่งเสริมการใช้โครงสร้างลักษณะนี้ในการผลิตสารคดีประเด็นสาธารณะอื่น เพื่อพัฒนากลยุทธ์การเล่าเรื่องที่เหมาะสมกับสื่อในระดับท้องถิ่น

3. การสนับสนุนทุนและช่องทางเผยแพร่เพื่อการผลิตเชิงโครงสร้างตัวบท

การจัดโครงสร้างตัวบทในสารคดีที่อิงกับบริบทท้องถิ่นต้องอาศัยเวลาในการค้นคว้าและการเข้าถึงข้อมูลหลากหลายมุมมอง จึงควรมีการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านทรัพยากรและช่องทางเผยแพร่ เพื่อให้การผลิตสารคดีสามารถดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และสร้างแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดวางองค์ประกอบเนื้อหาในสื่อสารคดีระดับฐานราก

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาารูปแบบโครงสร้างการเล่าเรื่องในกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย

งานวิจัยในอนาคตสามารถศึกษารูปแบบการจัดวางโครงสร้างตัวบทของสารคดีที่มุ่งสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน เช่น เยาวชน คนในเมืองและชนบท หรือผู้มีบทบาทในเชิงนโยบาย เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการออกแบบเรื่องเล่า เทคนิคการใช้ภาษา ภาพ และลำดับเหตุการณ์ที่ใช้กับแต่ละกลุ่ม การศึกษาเช่นนี้จะช่วยเพิ่มความเข้าใจในกลยุทธ์การเล่าเรื่องเชิงบริบทในระดับโครงสร้างตัวบท

2. เปรียบเทียบรูปแบบการจัดองค์ประกอบตัวบทระหว่างสารคดีกับสื่อประเภทอื่น

ควรมีการศึกษาลักษณะโครงสร้างและการเล่าเรื่องของสารคดีเปรียบเทียบกับสื่อประเภทอื่น เช่น ข่าวเชิงลึก คลิปสั้นในสื่อออนไลน์ หรือสารคดีบนแพลตฟอร์มโซเชียล เพื่อทำความเข้าใจความแตกต่างในการจัดองค์ประกอบของเนื้อหา การใช้มุมมองผู้เล่า หรือการออกแบบภาพและเสียงในแต่ละรูปแบบ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบตัวบทให้สอดคล้องกับช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย

3. ศึกษากลไกของการมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตที่ส่งผลต่อโครงสร้างตัวบท

ควรศึกษาว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือผู้ผลิตในพื้นที่มีอิทธิพลต่อการออกแบบเนื้อหาและองค์ประกอบของตัวบทอย่างไร โดยเฉพาะในด้านการเลือกหัวข้อ การกำหนดมุมมอง และการจัดลำดับข้อมูลในสารคดี การวิจัยลักษณะนี้จะช่วยให้เข้าใจกลไกของการออกแบบเรื่องเล่าที่สะท้อนเสียงของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญในระดับของการสร้างตัวบท

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2542). *การวิเคราะห์สื่อ: แนวคิดและเทคนิค* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์. (Edison Press Products).
- ตามร คำไตรย. (2561). มลพิษหมอกควันข้ามแดนอาเซียนกับการแก้ไขปัญหาด้วยข้อบังคับระดับท้องถิ่นไทย. *วารสารนิติสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 11(1), 87–109.
- นพชัย ฟองอิสสระ. (2564). *การจัดการปัญหาหมอกควันข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงราย: กรณีศึกษา ระบบจัดการแบบเบ็ดเสร็จ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทชั้นบริหาร, มหาวิทยาลัยนเรศวร].
- ฐานรินทร์ หาญเกียรติวงศ์. (2561). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหามลพิษในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 19(ฉบับพิเศษ), 229–241.
- วรรณกรรมรีวิว รีวิววัฒนธรรม. (2020, มีนาคม 23). *สรุปการบรรยายเรื่อง “การเขียนสารคดี” โดย สุวัฒน์ อัครไชยชาญ* [โพสต์เฟซบุ๊ก]. Facebook. <https://www.facebook.com/Book.Literature.review.akungklong/posts/3154078281282705>

- วรภรณ์ เจริญลาภ. (2561). การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารครุศาสตร์*, 46(1), 85–96.
- รุ่งทิพย์ กล้าหาญ, & บรรพชร์ กล้าหาญ. (2558). รูปแบบการสร้างความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและวิกฤตหมอกควันบนฐานหลักธรรมทางพุทธศาสนากับภูมิปัญญาล้านนาแบบพหุภาคี จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 14(2), 278–289.
- อัจฉรีย์ ทิพนธธรินทร์. (2558). แนวทางการแก้ปัญหาหมอกควันสำหรับจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 4(1), 72–105.
- Amnuaylojaroen, T., & Parasin, N. (2023). Future health risk assessment of exposure to PM2.5 in different age groups of children in Northern Thailand. *Toxics*, 11(3), 291.
- Fisher, W. (1989). *Human communication as narration: Toward a philosophy of reason, value, and action*. University of South Carolina Press.
- Gramsci, A. (1971). The intellectuals; Caesarism. In Q. Hoare & G. N. Smith (Eds. & Trans.), *Selections from the prison notebooks*. International Publishers.
- Krajcik, J. S., & Blumenfeld, P. C. (2006). Project-based learning. In R. K. Sawyer (Ed.), *The Cambridge handbook of the learning sciences*. Cambridge University Press.
- Thomas, J. W. (2000). *A review of research on project-based learning*. The Autodesk Foundation.
http://www.bie.org/research/study/review_of_project_based_learning_2000